

Такім чынам, пры выкарыстанні адукацыйных магчымасцей музея ў педагагічным працэсе навучэнца далучаецца да нацыянальнай спадчыны праз непасрэднае бачанне прадмета, які знаходзіцца ў пэўным культурным і гістарычным кантэксце. За кошт рэалізацыі музейна-педагагічнай дзейнасці, якая спалучаецца з інфармацыйнымі тэхналогіямі, адбываецца фарміраванне асобы, якая здольная да ўзаемадзеяння з навакольным асяроддзем, з людзьмі, а таксама знаходзіцца ў працэсе самаўдасканалення.

На нашу думку, найбольш эфектыўным з'яўляецца ўзаемадзеянне навучальнай установы з музеем пры прымяненні як традыцыйных форм супрацоўніцтва, такіх як экскурсіі, кансультацыі, урокі, лекцыі, сустрэчы са знакамітымі людзьмі, гульні, віктарыны і інш., так і пры інтэграцыі музейна-педагагічнай дзейнасці з інфармацыйнымі тэхналогіямі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Ванслова, Е. Г. Музейная педагогика в XXI веке / Е. Г. Ванслова // Мир музея. – 2005. – № 3. – С. 25–27.
2. Гавриловец, К. У. Гуманистическое воспитание в школе: пособие для директоров школ, учителей, классных руководителей / К. В. Гавриловец. – Минск: Полымя, 2000. – 119 с.
3. Кодекс Республики Беларусь об образовании: с изм. и доп. по состоянию на 21 сент. 2016 г. – Минск: Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь, 2016. – 400 с.
4. Праскаловіч, В. У. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура» (V–XI класы). Праект / В. У. Праскаловіч [і інш.] // Роднае слова. – 2016. – № 3. – С. 51–60.
5. Программа непрерывного воспитания детей и учащейся молодежи на 2021–2025 гг. [Электронный ресурс] : утв. Постановл. № 312 Мин-во. обр. Респ. Беларусь от 31.12.2021. – Режим доступа: <https://adu.by/images/2021/03/programma-vospitaniya-2021-2025.pdf>. – Дата доступа: 01.09.2021.
6. Столяров, Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика: учеб. пособие / Б. А. Столяров. – М.: Высш. шк., 2004 – 216 с.
7. Троянская, С. Л. Музейная педагогика и ее образовательные возможности в развитии общекультурной компетентности: учеб. пособие / С. Л. Троянская. – Ижевск: Ассоциация «Научная книга», 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elibrary.udsu.ru/xmlui> – Дата доступа: 12.08.2019.
8. Фёдоров, Н. Ф. Музей, его смысл и назначение // Музейное дело и охрана памятников / Н. Ф. Фёдоров. – М.: Рос. гос. б-ка, 1992. – 60 с.

УДК 373.5.016:821.161.3.09(075.8)

ТВОРЧАЯ СПАДЧЫНА АЛЕГА ЛОЙКІ ВА ЎСПРЫМАННІ ШКОЛЬНІКАЎ

В. Ю. Дылеўская

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
Мінск, Рэспубліка Беларусь
valentinadylevskaja42@gmail.com*

У артыкуле разглядаецца пытанне выкарыстання твораў Алега Лойкі ў школьным курсе беларускай літаратуры пры вывучэнні творчасці Францыска Скарыны, Янкі Купалы, а таксама на ўроках дадатковага чытання.

Ключавыя словы: Алег Лойка; раман-эсэ; дадатковае чытанне.

ALEH LOJKA'S CREATIVE HERITAGE IN THE PERCEPTION OF SCHOOLCHILDREN

V. U. Dylevskaja

*Belarusian State University
Minsk, Republic of Belarus
valentinadylevskaja42@gmail.com*

In the article was researched the problem of including Aleh Lojka's writing into the Belarusian literature school course while studying the oeuvres of Francysk Skaryna, Yanka Kupala, as well as in additional reading lessons.

Key words: Aleh Lojka; essay novel; additional reading.

З імем Алега Лойкі вучні пазнаёмяцца ў IX класе ў час вывучэння жыцця і творчасці Францыска Скарыны і іншых дзеячаў эпохі Адраджэння, на ўроках дадатковага чытання, факультатывах і гуртках па гісторыі літаратуры. Вучэбнай праграмай па беларускай літаратуры прадугледжана шляхам стварэння культурнага кантэксту паказаць значэнне асобы Францыска Скарыны ў айчыннай культуры, пазнаёміць з асноўнымі фактамі жыцця і дзейнасці асветніка, выявіць агульначалавечы змест прадмовы да кнігі “Юдзіф”, развіваць інтэлектуальныя здольнасці вучняў, пашыраць культурны круггляд, спрыяць выхаванню патрыятызму, выхоўваць пачуццё пашаны да асобы вялікага гуманіста і асветніка [1]. Для дадатковага чытання можна прапанаваць рамана-эсэ Алега Лойкі “Скарына, або Сонца Маладзёковае”, які быў адзначаны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі імя Якуба Коласа. У рамана, прысвечаным беларускаму кнігадрукару і асветніку, вучні сустрэнуцца з гістарычнымі асобамі, “наведваюць” Прагу, Вільню, Полацк, Кракаў, дзе адбываюцца галоўныя падзеі рамана [3]. Для лепшага ўспрымання вучэбнага матэрыялу праграма прапануе звяртацца да твораў мастацтва, дзе вобраз Францыска Скарыны паўстае ў жывапісе і скульптуры. “Каб вучні ўявілі дасягненні эпохі Адраджэння, мэтазгодна выкарыстаць рэпрадукцыі карцін лепшых мастакоў Еўропы гэтага перыяду, а таксама шэдэўры скульптуры і архітэктуры. Да іх належаць творы І. Ахрэмчыка “Францыск Скарына”, Г. Вашчанкі “Роднае слова. Францыск Скарына”, З. Азгура “Францыск Скарына”, Э. Астаф’ева “Францыск Скарына” (гіпс), А. Глебава – помнік Ф. Скарыне ў Полацку, А. Дранца – помнік Ф. Скарыне (бронза) каля Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і інш. Вучням будзе цікава даведацца, што помнікі Ф. Скарыне ўстаноўлены ў двары БДУ ў Мінску, а таксама ў Лідзе, Полацку, Вільнюсе, Празе, Калінінградзе [2, с. 159].

Лепшаму ўспрыманню і больш глыбокаму засваенню вучэбнага матэрыялу пры вывучэнні творчасці Янкі Купалы паслужыць зварот да рамана-эсэ Алега Лойкі “Як агонь, як вада...” [4], які, несумненна, паўплывае на зацікаўленасць тэмай, заінтрыгуе вучняў. Мэтазгодна прапанаваць напісанне рэфератаў, дакладаў. Гэта дазволіць вучням набыць новыя веды, замацаваць атрыманыя. Неабходна будзе прачытаць тэкст твора, скласці план; такая дзейнасць развівае навыкі працы з тэкстам і навыкі афармлення рэферата. У дакладзе патрэбна будзе адлюстравць найбольш значныя думкі і меркаванні аўтара рамана-эсэ, выкласці свае назіранні і ўражанні. Праграма рэкамендуе выкарыстоўваць міжпрадметныя сувязі з гісторыяй, мастацтвам, крытыкай і літаратуразнаўстам. Эфектыўным метадам выкладання матэрыялу з’яўляецца прэзентацыя на ўроку, складанне храналогіі асноўных фактаў жыцця і дзейнасці Янкі Купалы (з выкарыстаннем электронных адукацыйных рэсурсаў).

У методыцы выкладання літаратуры зацвердзілася палажэнне аб тым, што дадатковае чытанне на ўроках літаратуры з’яўляецца важным кірункам у працы настаўніка-славесніка. Урокі літаратуры, звязаныя з дадатковым чытаннем, садзейнічаюць развіццю чытацкай самастойнасці вучняў, фарміраванню іх чытацкіх інтарэсаў [5]. Вопыт перадавых педагогаў мінулага і сучасных настаўнікаў паказвае, што станоўчы эффект дае пастаянная апора на індывідуальнае чытанне вучняў, улік іх чытацкіх зацікаўленняў. Урокі дадатковага чытання з’яўляюцца неад’емнай часткай сістэмы ўрокаў па літаратуры. Дадзены тып урокаў заснаваны на праграмным вывучэнні літаратуры і садзейнічае паглыбленню і ўзбагачэнню ведаў вучняў па творчасці асобнага пісьменніка, а таксама таго ці іншага перыяду развіцця літаратуры. Арганізацыя ўрока дадатковага чытання па літаратуры можа быць пабудавана на

вывучэнні дадатковага мастацкага твора ў кантэксце вывучэння творчасці таго ці іншага пісьменніка на ўроку літаратуры; творчасці пісьменніка, вывучэнне якога не прадугледжана на ўроку, але дазваляе пашырыць веды вучняў па тым ці іншым перыядзе літаратуры; твораў замежнай літаратуры, якія дазваляць сфарміраваць у вучняў уяўленне аб адзіным літаратурным працэсе; твораў сучаснай літаратуры.

Пры арганізацыі ўрока дадатковага чытання мэтазгодна выкарыстоўваць вынікі самастойнай дзейнасці вучняў па літаратуры і веды, набытыя імі ў працэсе самастойнага чытання.

Пры падрыхтоўцы ўрока дадатковага чытання патрэбна вызначыць і абгрунтаваць месца ўрока ў курсе літаратуры дадзенага класа (пасля якой праграмнай тэмы мэтазгодна праводзіць урок дадатковага чытання); вызначыць від сувязі ўрока дадатковага чытання з класным чытаннем; прадумаць форму ўрока дадатковага чытання; скласці сістэму пытанняў і заданняў для аналізу твора; вылучыць асноўныя тэарэтыка-літаратурныя паняцці; выбраць з педагагічнага арсеналу найбольш эфектыўныя метады і прыёмы аналізу твора; прадумаць віды дзейнасці вучняў і формы яе арганізацыі. Па творчасці Алега Лойкі мэтазгодна такі ўрок арганізаваць у форме семінара пасля вывучэння жыцця і творчасці Францыска Скарыны. Паведамленні могуць быць наступныя: 1. Чалавек з сонечнаю ўсмешкай: Алег Антонавіч Лойка – беларускі паэт, літаратуразнавец і перакладчык. 2. Слаўны сын Беларусі: паведамленне паводле рамана-эсэ “Скарына, або Сонца Маладзіковае”. 3. Аповесць А. Лойкі “Скарына на Градчанах” (аб пражскім перыядзе жыцця Ф. Скарыны).

У канцы заняткаў мэтазгодна наладзіць метадычную рэфлексію:

1. Наколькі вы, як чытач, здольны адчуваць “радасць чытання”?
2. Ці адчуваеце вы ў сабе жаданне і здольнасць стаць “прапагандыстам” кнігі?
3. Што дало вам пры вывучэнні тэмы знаёмства з літаратурнымі творамі Алега Лойкі?

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Вучэбныя праграмы для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання: Беларуская мова. Беларуская літаратура: V–IX кл. / Мін-ва адук. Рэсп. Беларусь. – Мінск: Нац. ін-т адукацыі, 2017. – 116 с.

2. Дылеўская, В. Ю. Творчая спадчына Францыска Скарыны ва ўспрыманні школьнікаў / В. Ю. Дылеўская / Асоба і творчая спадчына Францыска Скарыны: рэцэпцыя і інтэрпрэтацыя: зб. навук. артыкулаў. – Мінск: Выд. цэнтр БДУ, 2017. – С. 156–161.

3. Лойка, А. Францыск Скарына, або Сонца Маладзіковае: раман-эсэ / А. Лойка. – Мінск: Маст. літ., 2009. – 366 с. – (Шк. б-ка).

4. Лойка, А. Як агонь, як вада...: раман-эсэ пра Янку Купалу / А. Лойка. – Мінск: Маст. літ., 2000. – 478 с. – (Шк. б-ка).

5. Руцкая, А. В. Методыка выкладання беларускай літаратуры / А. В. Руцкая, М. У. Грынько. – Мінск: Изд-во Гревцова, 2010. – 239 с.